

**Блащук Т.****Страхова діяльність в Україні:  
проблеми та перспективи**

У кожної людини в особистому та діловому житті неминуче виникає потреба у страхуванні. Здебільшого страхується життя та майно особи, а також її господарська діяльність.

Крім того; страхова діяльність утворює ринок страхових послуг, який вливається в економіку країни та стає її важливим елементом.

Страхування надає реальну можливість для реалізації великомасштабних проектів, створює економічні передумови для накопичення капіталу. Економічна суть страхування виявляється у наданні страхової послуги для відшкодування витрат при настанні страхового випадку.

Отже, страхування забезпечує відшкодування збитків, створює механізм для запобігання їм та зменшення.

Страхування, таким чином, активно впливає на інвестиційний клімат країни, створює умови для акумуляції капіталів та їх раціонального використання.

У США, як і в інших країнах, переважна частина страхових інвестицій припадає на страхові компанії, що здійснюють довгострокове страхування життя. Саме такі компанії здебільшого надають довгострокові кредити промисловим підприємствам. Отже, високорозвинутий страховий ринок, на якому рівноправно діють всі суб'єкти ринкових відносин, стає реальним вагомим фактором капіталотворення (1), що сприяє розвитку економіки країни загалом.

Історія розвитку страхового ринку на території України починається ще у 19 ст. Потреба у власних організаціях страхового захисту українського населення від стихійних лих, а перш за все, від пожеж, ставала все очевиднішою. Від 1875р. до 1890р. у Галичині щороку горіло 82319 будинків вартістю близько 5 млн. золотих (2). Тому уряд змушений був дозволити створення товариств взаємного страхування.

На сучасному етапі відносини страхування, як один з видів підприємницької діяльності, отримали правовий захист після прийняття Декрету Кабінету Міністрів України «Про страхування» у травні 1993р. Цей декрет дав змогу зупинити будівництво фінансових «пірамід» на ринку страхових послуг. Було визначено основні страхові поняття, а також встановлено порядок державного нагляду за страховою діяльністю, для чого створено Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю. На початок 1994р. організаційно було сформовано національну систему страхування, до якої протягом 1994-1996 рр. входили близько 800 господарських товариств, створених, як правило, у формі акціонерних товариств закритого типу (3). Однак, велика кількість страхових компаній та нестійка економічна ситуація в економіці в цілому призвели до розпорошення капіталу на ринку страхових послуг та втрати довіри населення до страхових компаній.

Важливим поштовхом для розвитку національного страхування ринку було прийняття в березні 1996р. Закону України «Про страхування».

Ст. 2 Закону встановлює, що страховиками визнаються юридичні особи, створені у формі акціонерних повних, командитних товариств з додатковою відповідальністю згідно з Законом України «Про господарські товариства» з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а також що одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Згідно з рішенням ВР України до кінця 1996р. було здійснено перереєстрацію страховиків. Встановленим законодавством вимогам відповідали близько 200 страховиків.

За даними Укрстрахнагляду 192 страхові організації (станом на 01. 04) пройшли перереєстрацію. Крім того, отримали ліцензії на здійснення страхової діяльності 14 нових страхових компаній (5). Основним каменем спотикання для більшості страхових компаній стала вимога, сформульована у ст. 29 Закону: "Мінімальний розмір статутного фонду страховика встановлюється в сумі, еквів. 100тис. ЕКЮ, а для страховиків, створених з участю іноземних юридичних осіб та іноземних громадян, мінімальний розмір СФ страховика встановлюється в сумі 500 тис. ЕУО. У результаті, за підрахунками експертів, ще 10 % компаній поглинули ринок, або змушені були вивести частину іноземного капіталу, зі СФ. (6)

Страховий ринок України поступово розвивається, на ньому дедалі більшої сили набуває конкуренція між СК різних форм власності. Нині на страховому ринку України посилюються позиції великих страхових компаній, які активно завоюють собі місце на ринку, володіють його певними сегментами і ладні конкурувати як поміж собою, так і з меншими й середніми СК. З нині чинної 241 СК 50 акумулюють більше 90% страхових надходжень, що свідчить про монополізацію значної частини ринку страхових послуг. (7) Витіснення з ринку слабких компаній - це об'єктивний закон, однак потрібно створити умови, за яких даний процес набуде цивілізованих форм, що потребує діючих антимонопольних законів з боку держави

Незважаючи на збільшення кількості великих компаній, які поглинають дрібніші СК, страховий ринок все ж залишається роздробленим. Майже 200 компаній працюють самостійно, отже потрібна дієва професійна організація, яка б об'єднала їх і відстоювала інтереси СК перед державою.

Ст. 12 Закону України «Про страхування» встановлює, що страховики можуть утворювати спілки, асоціації та інші об'єднання для координації своєї діяльності, захисту інтересів своїх членів та здійснення спільних програм, якщо їх утворення не суперечить законодавству України.

Сьогодні вже існує Ліга страхових організацій України (ств. 1994р.), однак вона досі не дієздатна і не розв'язаними за лишається безліч питань, що стоять перед страховиками. Отже, створення організації страховиків - це нагальна справа, яка потребує активної участі всіх страховиків України.

Ще однією складовою ринку страхових послуг є страхові агенти та страхові брокери. Страхові агенти - громадяни або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, вони діють в інтересах страховика за комісійну винагороду на підставі договору зі страховиком. На Україні діяльність страхових агентів добре відома як громадянам, так і самим страховим компаніям.

Однак, є й інший варіант, вигідніший для страхувальника: це робота зі страховим брокером, який вивчає бізнес свого клієнта та радить, від яких ризиків потрібно застрахуватися, а також оформляє договір страхування. За законодавством України страхові брокери діють як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють посередницьку діяльність від свого імені на підставі доручень страховика чи страхувальника.

Більшість громадян, як правило, погано орієнтуються в ситуації на страховому ринку, а тому потребують кваліфікованого консультанта, який діє в інтересах страхувальника. Страховий брокер поступово стане однією з основних діючих осіб страхового ринку. Поки що його

статус законодавчо не визначений. Кількість брокерів на українському ринку може значно збільшитись, якщо буде прийнято державну програму розвитку страхового ринку. На червень 1998р. в Україні нараховувалось близько 9 зареєстрованих брокерських контор, та декілька сумнівних (не зареєстрованих) організацій, які продають поліси закордонних фірм (8).

Одним із перспективних напрямків розвитку страхового ринку є запровадження в Україні системи медичного страхування. На сьогодні в нашій країні діє лише добровільне медичне страхування, яке, проте, не має розвинутої інфраструктури і поширене у великих містах (Київ, Львів, Харків та ін.). Проект закону «Про медичне страхування» передбачає реалізацію права населення України на гарантований рівень медичної допомоги. Обов'язкове медичне страхування (ОМС) поширюється на всі категорії громадян, незалежно від їх здоров'я та доходу. Громадянину видаватиметься страховий поліс, який дасть право на отримання медичної послуги, яка входить до програми ОМС, у будь-якому лікувально-профілактичному закладі, що працюватиме в системі ОМС на території України.

Якіснішу медичну допомогу можливо отримати через систему Добровільного медичного страхування.

Говорячи про заходи, які необхідні для розвитку страхового ринку та входження його у міжнародний ринок страхових послуг, необхідно збільшити статутний фонд СК, надати можливість іноземним компаніям працювати на ринку або ж визначити терміни відкриття вітчизняного страхового ринку для іноземних СК, переглянути види обов'язкового страхування. Крім того, потрібно створити систему українського перестрахувального ринку, що дасть можливість залишити в Україні значну частину коштів, які сьогодні осідають за кордоном.

Враховуючи вищесказане, необхідно створити умови для формування розвинутого страхового ринку, сприяти економічній діяльності усіх його суб'єктів, що дасть змогу збільшити інвестиційний потенціал України та покращити інвестиційний клімат.

#### Література

1. Розвиток страхового ринку - стратегічний фактор капіталоукладення. В. Базилевик. // Економіка України. № 3. 1998. с. 20.
2. З історії зародження національного страхового ринку. Клапків М. С. // Фінанси України. № 1, 1998 с. 81.
3. Ринок страхових послуг в Україні: стан і перспективи розвитку. М. Лутак // Бухгалтерський облік і аудит. № 7. 1998 с. 7.
4. Закон України «Про страхування» від 7. 03. 96р.
5. Завершилась перереєстрація страхових компаній. Останніх поменшало. Ю. Королюк. // Галицькі контракти № 20. 1997. с. 75.
6. Страхувати вигідніше, ніж страхуватися. Н. Костенко // Там же № 10. 1998. с. 34.
7. 50 страхових компаній контролюють 90% ринку. Н. Костенко // Там же № 25. 1998. с. 16.
8. Страховий брокер-персона нон грата на ринку. Н. Костенко // Там же № 29. 1998. с. 19.